

Onderzoeksverslag

Persoonlijke Thema's In the Picture

Een onderzoek naar de toegevoegde waarde van beelden om persoonlijke thema's bespreekbaar te maken in het middelbare onderwijs.

Naam: Anne Dingemans

Stage: AimAtArt

Stagebegeleider: Emily de Valk

Stagedocent: Hestia Bavelaar

Datum: 30-5-2014

Inleiding

“De narratieve verbeelding stelt een kind in staat te bedenken hoe het is om in iemands anders schoenen te staan, het verhaal van die persoon te lezen en om de emoties, wensen en verlangens te begrijpen.”¹

Bovenstaande quote is afkomstig van Martha Nussbaum, een Amerikaanse filosofe en hoogleraar rechtsfilosofie en ethiek. In haar boek *Niet voor de winst* (2011) stelt zij zichzelf de vraag wat het doel van onderwijs is. De tendens van vandaag de dag, mede gevormd door de crisis en bezuinigingen, brengt met zich mee dat het draagvlak voor de kunsten in de toekomst kleiner wordt. Wiskunde en talen staan binnen elk onderwijssysteem bovenaan de hiërarchie van onderwerpen.² Kinderen worden steeds minder aangesproken op hun verbeeldingskracht en dit ziet Nussbaum als een grote zorg. ‘Het onderwijs moet kinderen stimuleren om hun eigen cultuur kritisch te bevragen en zich te ontwikkelen tot een betrokken burger. Een goed ontwikkelde verbeeldingskracht is essentieel voor een tolerante samenleving, want kinderen leren zich te verplaatsen in de emoties, wensen en verlangens van een ander.’³ De visie van AimAtArt komt op veel punten overeen met de filosofie van Nussbaum. AimAtArt is een bedrijf dat kunst verbindt met het bedrijfsleven om zo tot nieuwe inzichten te komen en heeft deze visie vertaald naar het onderwijs. Dit resulteerde in het onderwijsproject genaamd ‘In the Picture’. Uit de naam blijkt al dat beeld een belangrijke rol speelt. ‘In the Picture’ zet namelijk beelden in om moeilijk bespreekbare en/of persoonlijke onderwerpen op een speelse manier bespreekbaar en meer inzichtelijk te maken. Met dit aanvullende onderzoeksverslag wil ik onderzoeken welke toegevoegde waarde visuele lesmethodes bieden bij de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen en hoe zij de aanpak van een maatschappelijk probleem, zoals pesten, kunnen ondersteunen.

De volgende hoofdvraag staat centraal: Wat is de toegevoegde waarde van zelfgemaakte beelden om persoonlijke thema's binnen de klas te bespreken? Onder deze thema's vallen onderwerpen over je identiteit en toekomst, maar ook veelvoorkomende problemen zoals pesten. De eerste deelvraag richt zich op de algemene rol van beeld als hulpmiddel in de klas en welke voordelen deze manier van lesgeven heeft. Vervolgens worden er een aantal bestaande (visuele) lesmethodes uitgelicht die persoonlijke ontwikkeling stimuleren of een effectieve pestaanpak op scholen hebben ontwikkeld. Het doel, de aanpak en de resultaten daarvan worden naast die van ‘In the Picture’ gelegd. Wat zijn veelvoorkomende problemen waar leraren in de praktijk tegenaan lopen en hoe kan ‘In the Picture’ een passende oplossing bieden? Tot slot komen de resultaten van ‘In the Picture’ op basis van de pilots en de enquêtes aan bod en worden deze vergeleken met de andere lesmethoden. Wat zijn de positieve en de negatieve kanten van ‘In the Picture’ en hoe kan dit in de toekomst worden verbeterd?

1 Martha Nussbaum, *Niet voor de winst: Het belang van alfa-onderwijs voor de democratie* (Amsterdam: Ambo/Anthos Uitgevers, 2011) 95.

2 Ken Robinson: How schools kill creativity (TED2006) 8:25.
<http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity>, geraadpleegd op 10-3-2014.

3 Nussbaum, *Niet voor de Winst*, 65.

De rol van beeld als hulpmiddel in de les

Allereerst zal mijn onderzoek aandacht besteden aan de vraag hoe beeld als hulpmiddel kan dienen in het hedendaagse onderwijs. Wat zijn de voordelen van een visuele lesmethode en welke leerlingen hebben hier vooral baat bij?

Ieder mens is gedurende de eerste levensjaren een 'beelddenker'.⁴ Na de peutertijd start de taalontwikkeling en neemt het denken in beelden af, maar sommige kinderen behouden de voorkeur voor beelden boven taal. Op de basisschool denken leerlingen nog veel in beelden en gebeurtenissen. Zij hebben een levendige fantasie en bij het horen van een woord verzinnen zij een verhaal in hun hoofd. 'Een voordeel van deze manier van denken is dat beelden veel langer blijven hangen dan woorden en tekst.', zo valt te lezen op de website beeldenbrein.nl.⁵ Echter, bijna al het lesmateriaal wordt in woorden aangeboden en dat maakt de lesstof voor deze leerlingen moeilijk te begrijpen en te onthouden. Het visualiseren van de lesstof blijkt een uitkomst te zijn voor leerlingen die makkelijker denken en begrijpen met beelden. Het gebruik van multimedia in de les kan ook een uitkomst bieden. Audiovisuele middelen bieden variatie, verrijken de instructie en uit onderzoek is gebleken dat ze de leereffecten vergroten. Dit heet het modaliteitseffect en dit effect is uitgebreid beschreven in de leertheorieën van Richard Mayer en John Sweller.⁶ Wanneer een tekst ondersteund werd door plaatjes en audio, bleken studenten meer te onthouden en konden zij het geleerde beter toepassen in een nieuwe situatie.⁷ Naast het feit dat plaatjes het leerproces positief beïnvloeden, zitten er nog meer voordelen aan het gebruik van visuele media in de les. Zo blijkt dat tablets de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen ondersteunen. 'Tablets helpen veel belangrijke vaardigheden te verwerven die leerlingen later in hun maatschappelijke functioneren kunnen gebruiken, namelijk; samenwerken, communiceren, zelfsturen en ontdekkend leren.'⁸ De voordelen van een tablet zijn dat informatie eenvoudiger gedeeld kan worden en dat het aanbod van de lesstof actueler en aantrekkelijker wordt door de online verbinding. Een ander groot voordeel is dat filmpjes en afbeeldingen onderling bekeken en gedeeld kunnen worden. Deze interactieve ervaring stimuleert leerlingen om zelf op onderzoek te gaan en creëert dus een compleet nieuwe leservaring.⁹ Tablets geven leerlingen op een toegankelijke manier de ruimte om hun persoonlijke talenten verder te ontplooien.

4 'Beelddenken: gave of last? Als jouw kind in plaatjes denkt', 28.

<http://www.visueellernen.nl/Visueel_leren/Informatie_beelddenken_files/snotneus1%262.pdf> geraadpleegd op 13-3-2014.

5 <<http://www.beeldenbrein.nl/beelddenken/wat-is-beelddenken>>, geraadpleegd op 2-3-2014.

6 John Sweller, 'Implications of cognitive load theory for multimedia learning', in: R. E. Mayer (Red.), *The Cambridge handbook of multimedia learning* (New York: Cambridge University Press, 2005) 19-30. Richard E. Mayer, *Multimedia learning* (Cambridge: University Press, 2009).

7 Eliane Segers, 'Meer Leren van Beeld en Geluid' in: *4W* Uitgave 2-2013.

<<http://4w.kennisnet.nl/artikelen/2013/05/29/meer-leren-van-beeld-en-geluid/>>, geraadpleegd op 10-4-2014.

8 <<http://www.kennisnet.nl/themas/laptops-tablets/zin-en-onzin-over-tablets-op-school/>>, geraadpleegd op 10-4-2014.

9 <<http://liemerscollege.wordpress.com/publicaties/tablets-in-de-klas/>>, geraadpleegd op 17-5-2014.

Het is dus bewezen dat visuele en auditieve methodes de lesstof begrijpelijker maken, maar ze dragen tegelijkertijd op een interactieve manier bij aan persoonlijke ontwikkeling. 'In the Picture' laat leerlingen naar zichzelf kijken aan de hand van foto's, en dit blijkt eveneens goed te werken. Foto's dienen als een hulpmiddel om de woorden die er al zijn uit te spreken. Tijdens een les van 'In the Picture' bleek dat praten over en met foto's een veilige sfeer creëerde waardoor de leerlingen zich makkelijker naar elkaar openstelden. Om aan te kunnen tonen dat foto's communicatieve vaardigheden bevorderen en een belangrijke rol spelen bij de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen is onderzoek noodzakelijk. Wat is er bijvoorbeeld al bekend over communicatie via zelfgemaakte beelden binnen de psychologie? Deze vraag legde AimAtArt voor aan neuropsycholoog Anneloes Vree. Volgens haar worden visuele lesmethodes veel gebruikt in het speciaal onderwijs. *"Kinderen met een autisme spectrum stoornis hebben daar veel baat bij. Ook kinderen met een Non-verbale Leerstoornis hebben goede ervaringen met visuele input. Met visuele methoden worden in dit geval voornamelijk pictogrammen bedoeld. Bewegende beelden zie je weer terug in het aanleren van vaardigheden bij kinderen met ADHD of andere concentratieproblemen. Zo wordt neurofeedback¹⁰ steeds vaker gebruikt in behandeling bij kinderen met allerlei problemen. Dit is echter niet te vinden in het normale onderwijs. Tegenwoordig maken bijna alle scholen wel gebruik van digiborden en worden er over het algemeen steeds meer beelden gebruikt in het onderwijs"*. Om een presentatie aantrekkelijker te maken, tonen leraren bijvoorbeeld een YouTube filmpje als aanvulling op de lesstof. *"Wat we tot nu toe kunnen concluderen is dat de literatuur op het gebied van visuele middelen in het onderwijs erg beperkt is"*, aldus Vree. Er is nog weinig onderzoek gedaan naar de werking en voordelen van visuele lesmethodes. Met een project als 'In the Picture' bevinden we ons dus in een betrekkelijk nieuwe niche. Hopelijk kan het in de toekomst met behulp van meer onderzoek uitgroeien tot een veelgebruikte lesmethode.

Wat zijn reeds gebruikte hulpprogramma's in het onderwijs?

Deze deelvraag richt zich op welke (visuele) middelen en methodes in het onderwijs worden gebruikt die persoonlijke ontwikkeling stimuleren of moeilijk bespreekbare onderwerpen onder de aandacht brengen. Een voorbeeld van een groot maatschappelijk probleem waarbij een visuele lesmethode ondersteuning zou kunnen bieden is pesten. Om dit aan te kunnen tonen, is het van belang om te kijken hoe een bestaand anti-pestprogramma te werk gaat. KiVa is één van de meest vooraanstaande hulpprogramma's op dit gebied. Hoe gaat dit antipestprogramma precies te werk en wat zijn de voor- en nadelen van deze aanpak? Zijn er methodes die op een vergelijkbare manier als 'In the Picture' te werk gaan en dezelfde persoonlijke thema's aansnijden? Voordat deze onderdelen aan bod komen richt ik me allereerst tot de leraren. Waar lopen zij tegenaan als ze persoonlijke thema's willen bespreken en aanpakken in de les? Kunnen visuele methodes een uitkomst bieden?

10 "Een therapie waarbij de hersengolfactiviteit wordt omgezet in beelden, geluiden of trillingen. Hersengolven geven aan of de hersenen kalm, alert of gespannen zijn. Om de hersenactiviteit te trainen wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van bewegend beeldmateriaal zoals een computerspel.
<<http://www.neurobics.nl/neurofeedback/>>, geraadpleegd op 17-5-2014.

Pesten is in het middelbare- en primaire onderwijs een veelbesproken thema. In maart 2013 kondigde staatssecretaris Sander Dekker aan dat hij scholen wettelijk wil gaan verplichten om pesten effectief aan te pakken.¹¹ Dit is een positieve ontwikkeling aangezien dit soort gevoelige onderwerpen en problemen vaak niet goed genoeg worden besproken in de klas. Het probleem ligt deels bij de leraren omdat ze niet genoeg aandacht besteden aan pesten of niet weten hoe ze dit het beste kunnen aanpakken. Psychologe Carolien Gravesteyn zei in een interview bij het tv-programma Knevel en Van den Brink dat leraren vaak niet adequaat reageren op pesten. Daarnaast miste ze het woord 'ouders' in de politieke discussie. "Ouders en leraren moeten het probleem samen aanpakken. Gepeste leerlingen moeten leren om voor zichzelf op te komen".¹² Om dit te bereiken zou er bijvoorbeeld een vak zoals 'Sociaal Emotionele Vaardigheden' moeten komen naast het standaard taal en rekenonderwijs. Het is bovendien bewezen dat de leerprestaties automatisch omhoog gaan als leerlingen beter in hun vel zitten, aldus Gravesteyn. Nu is de vraag: is er sprake van een goede pestaanpak op de meeste basis- en middelbare scholen en maken zij gebruik van hulpprogramma's op dit gebied? Volgens het rapport 'Het einde van pesten op school in zicht? De effectiviteit van anti-pestaanpakken op basisscholen' dat uitgevoerd is door het SCO-Kohnstamm Instituut¹³, ziet de aanpak tegen pesten er op papier meestal goed uit. Echter, "er moet meer aandacht komen voor het belang van goede communicatie, een goed sociaal klimaat en voor de professionaliteit van de leraar."¹⁴ Leraren zouden dus wel wat ondersteuning kunnen gebruiken. Een ander probleem is dat twee derde van de scholieren niets weet van een pestprotocol op school, blijkt uit een onderzoek van tv- en radioprogramma EenVandaag. Volgens driekwart van de scholieren besteedt hun school er te weinig aandacht aan, ook al is het in de les wel een keer aan de orde geweest.¹⁵ De Primair Onderwijs Raad en Voorgezet Onderwijs Raad proberen te bewerkstelligen dat scholen verplicht gebruik moeten maken van een erkend antipestprogramma. Dit is een positief streven maar het is zeer de vraag of scholen een programma kunnen kiezen dat past bij de integrale aanpak en visie van de school op het gebied van sociale veiligheid. Het Nederlands Jeugdinstituut heeft in kaart gebracht welke anti-pestprogramma's daadwerkelijk effectief zijn. Helaas bleek slechts een erg beperkt aantal te voldoen

11 'Dekker verplicht scholen tot aanpak pesten' in: *Volkskrant* (25/03/13). <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/5288/Onderwijs/article/detail/3415024/2013/03/25/Dekker-verplicht-scholen-tot-aanpak-pestent.dhtml>>, geraadpleegd op 20-4-2014.

12 <<http://www.eo.nl/tv/knevelenvandenbrink/artikel-detail/leraren-reageren-vaak-niet-op-pestent/>>, geraadpleegd op 12-2-2014.

13 "Het Kohnstamm Instituut is een kennis- en onderzoekscentrum op het gebied van onderwijs, opleiding, opvoeding en jeugdzorg. Kernthema's in het onderzoek zijn onder andere het bevorderen van kansen van kinderen en jongeren." <http://www.kohnstammstituut.uva.nl/html/instituut.htm#.U3yApfl_tLA>, geraadpleegd op 17-5-2014.

14 Ewoud Roede en Charles Felix, 'Het einde van pesten op school in zicht? *De effectiviteit van antipestaankpakken op basisscholen*.' Projectnummer 08.2.2.1. (Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam, 2009), 6.

15 Onderzoek 'Aandacht voor Pesten'- EenVandaag, 6 november 2012. <<http://www.eenvandaag.nl/uploads/doc/Rapportage%20onderzoek%20pesten%201.pdf>>, geraadpleegd op 10-4-2014.

aan de gestelde criteria, namelijk theoretisch goed onderbouwd, empirisch adequaat onderbouwd en duidelijk beschreven randvoorwaarden.¹⁶ 'In the Picture' moet er dus voor zorgen dat het in de toekomst wel aan deze eisen voldoet.

Een wetenschappelijk ondersteund antipestprogramma dat wel goed bekend staat is de KiVa methode die in Finland ontwikkeld is. Deze methode richt zich zowel op de leerling, de klas als op de school. Hoe gaat KiVa precies te werk? Het programma heeft drie verschillende versies, namelijk voor kinderen van 7-9 jaar, 10-12 jaar en 13-15 jaar. KiVa geeft lessen om leerlingen bewust te maken van de invloed die een groep heeft bij het in stand houden van pesten. Daarnaast geven ze tips over hoe je kinderen die gepest worden het beste kan helpen en stellen ze klassikale regels rondom pesten op een geleidelijke manier in. Het is een hele actieve en toegankelijke methode want de leerlingen doen mee aan rollenspelen, kijken naar korte films over pesten, en spelen speciaal ontwikkelde computergames tegen pesten. Deze interactieve les sluit tevens aan bij het gedachtegoed van Nussbaum omdat zij eveneens benadrukt hoe kunst- en spelvormen het inlevingsvermogen helpen ontwikkelen. De Rijksuniversiteit Groningen doet vanaf juni 2012 tot juni 2014 onderzoek naar de effectiviteit van KiVa in Nederland. De resultaten van het eerste jaar zijn zeer positief. Zo bleek uit de laatste meting dat het aantal pestsituaties op scholen met 30 tot 40 procent af was genomen.¹⁷ De intensieve samenwerking en het daardoor ontstane wederzijdse begrip verbeterde de sfeer op school, de motivatie en de schoolprestaties van alle leerlingen.

KiVa is dus een voorbeeld van een programma dat pesten op een effectieve manier aanpakt. Bovendien maakt deze methode voor een deel gebruik van visueel materiaal, namelijk films en computergames. Deze middelen zorgen ervoor dat de boodschap beter binnenkomt bij de leerlingen. Zo zien en ervaren ze namelijk zelf welke impact pesten heeft op het leven van een ander.

Echter, mijn onderzoek richt zich niet specifiek op anti-pestprogramma's, maar op programma's die zich met behulp van visuele middelen richten op algemene persoonlijke thema's zoals 'je identiteit' en 'je toekomst'. De LEREN LEREN Methode is een voorbeeld van een visuele manier van leren en is, net als KiVa, een wetenschappelijk onderzochte methode. Maar net zoals meerdere visuele lesmethodes die via internet te vinden zijn, wordt de LEREN LEREN Methode voornamelijk gebruikt om de leerresultaten te verbeteren. *“Met deze methodiek wordt de samenwerking tussen beide hersenhelften (grofweg de taal- en beeldkant) geoptimaliseerd voor betere en snellere leerresultaten.”*¹⁸ Deze methode stimuleert leerlingen bij het maken van een werkstuk, spreekbeurt, proefwerk of huiswerk en richt zich niet zozeer op het persoonlijke vlak.

16 'Geef Uw Reactie op de Anti-Pestwet' <<http://www.vo-raad.nl/dossiers/pesten/geef-uw-reactie-op-de-anti-pestwet>>, geraadpleegd op 30-4-2014.

17 Karen van Rooijen-Mutsaers, 'Wat werkt tegen pesten?' Nederlands Jeugdinstituut (2012), 7, 8.<http://redactie.nji.nl/nji/dossierDownloads/Watwerkt_Pesten.pdf>, <<https://www.kivaschool.nl/>>, geraadpleegd op 30-4-2014.

18 'LEREN LEREN Methode: Studievaardigheidstraining rondom het visuele leren voor jeugd in het bo, vo, mbo en hbo' <<http://www.kindertijdschrift.nl/leren-leren-methode/>>, <<http://www.voorbeeldigleren.nl/leren-leren-methode/>>, geraadpleegd op 24-4-2014.

Visuele methodes bieden dus een aanvulling op de les omdat ze leerlingen op een speelse manier aanspreken om pesten en groepsproblemen op te lossen. Daarnaast maken beelden de leerstof aantrekkelijker en zorgen ze ervoor dat leerlingen de stof beter begrijpen en onthouden. Het laatste deel van dit onderzoek trekt een vergelijking tussen de methodes van KiVa en de LEREN LEREN Methode met 'In the Picture'. Wat kan 'In the Picture' leren van deze twee succesverhalen en waar is juist nog behoefte aan?

Vergelijking met 'In the Picture'

Nu de rol en het belang van visuele lesmethodes aan bod zijn gekomen en vergelijkbare hulpprogramma's kort besproken zijn, richt dit laatste deel van het onderzoek zich op het educatieproject 'In the Picture'. Waarom is AimAtArt aan dit project begonnen en wat is precies het doel? Inmiddels hebben we de methode al een paar keer in de praktijk door middel van proefflessen mogen uitproberen, namelijk bij twee onderbouwklassen op het Amadeus Lyceum in Vleuten en bij de IMC Weekendschool Utrecht. Wat waren de resultaten van deze pilots en wat kan er nog verbeterd worden in de toekomst?

Als kinderen hun talenten en creatieve vermogens ontwikkelen, heeft dat zijn neerslag op alle terreinen van hun leven. Creativiteit is de drijvende kracht achter verandering en vernieuwing. Het doel van 'In the Picture' is tweeledig. Allereerst richt het zich op het stimuleren van het associatief vermogen en creativiteit zoals Nussbaum bepleit. Daarnaast heeft AimAtArt na 4,5 jaar ervaring in het bedrijfsleven ervaren dat deze methode vooral een perfect middel is om problemen en moeilijk bespreekbare thema's bespreekbaar te maken. Dit is de reden dat AimAtArt 'In the Picture' is gaan inzetten voor mentorlessen. Met de 'In the Picture' methode leren kinderen hoe zij met foto's hun identiteit in beeld kunnen brengen. Ze worden gestimuleerd om zo creatief mogelijk te denken. Ze fotograferen bijvoorbeeld niet letterlijk zichzelf maar een voorwerp of een plek dat symbool staat voor hun karakter of een speciale betekenis heeft. De zelfgemaakte beelden worden plenair besproken. Uit de proefflessen bleek dat leerlingen vanuit foto's heel gemakkelijk over zichzelf praten. Ze leren elkaar op een andere manier kennen en dat zorgde voor wederzijds begrip. Foto's zijn dus een goed hulpmiddel om persoonlijke onderwerpen aan te kaarten. Wat 'In the Picture' uiteindelijk wil bereiken is dat leerlingen makkelijker een gesprek over zichzelf en elkaar openen zodat er vervolgens nieuwe inzichten ontstaan. Een zelfportret toont kanten van jezelf die anderen wellicht niet kennen en waardoor ze dus anders tegen je aan gaan kijken. Dit kan zorgen voor een belangrijke omwenteling in bijvoorbeeld pestgedrag. Leerlingen die zich voorheen wellicht buitengesloten voelden, worden nu geaccepteerd en voelen zich meer op hun plek binnen de groep.

Om er achter te komen of bovenstaande doelen bereikt worden, krijgen de leerlingen aan het eind de kans om hun mening te geven over 'In the Picture'. De evaluatieve enquête bestond uit vragen als: *Hoe vond je het om met foto's iets over jezelf te vertellen?* en *Zou je vaker op een creatieve manier, zoals met fotografie, huiswerkopdrachten willen maken?* De antwoorden op deze vragen waren over het algemeen erg positief. *"Het is leuk omdat klasgenoten meer over je te weten komen en het is een leuke en nuttige manier om iets over jezelf te vertellen"*, aldus een leerling. 'In the Picture' wordt nu dus toegepast op mentorlessen, bijvoorbeeld aansluitend bij een portfolio-opdracht.

In de toekomst kan het wellicht ook ingezet worden om persoonlijke onderwerpen die te maken hebben met pesten en kwetsbaarheid bespreekbaar te maken.

'In the Picture' staat dus nog in de kinderschoenen, maar op welke punten komt de methode overeen met KiVa en LEREN LEREN? KiVa is interactief, stimuleert samenwerking, maakt gebruik van een virtuele leeromgeving voor leerkrachten en een computerspel voor leerlingen. Met 'In the Picture' richten wij ons meer op de individuele leerling, maar wij vinden het eveneens belangrijk dat er in de klas interactie ontstaat. Daarom laten wij de leerlingen in groepjes discussiëren en overleggen over de voorbeeldfoto's en hun eigen resultaten. Dit gebeurt aan de hand van een PowerPoint of Prezi, maar in de toekomst streven we ernaar om de 'In the Picture'- methode digitaal aan te bieden, bijvoorbeeld in de vorm van een instructiefilmpje. Dit is een belangrijk punt van verbetering omdat docenten in de toekomst zelfstandig met het project aan de slag kunnen. De LEREN LEREN methode is specifiek gericht op visueel ingestelde kinderen, waaronder beelddenkers en hoogbegaafden, maar is ook individueel inzetbaar en kan op alle niveaus worden aangeboden.¹⁹ De speciale trainingen worden gevolgd door kinderen van alle leeftijden en niveaus door elkaar. Momenteel onderzoekt AimAtArt nog voor welke doelgroepen 'In the Picture' het meest geschikt is, maar werken en leren met fotografie spreekt waarschijnlijk een breed publiek aan. Net als de LEREN LEREN methode zou 'In the Picture' zowel in het basis- als in het middelbare onderwijs kunnen uitgroeien tot een fantastisch hulpmiddel. Daarom is het aan te raden dat AimAtArt een aangepast aanbod ontwikkelt zodat 'In the Picture' binnen verschillende leeftijds- en niveaucategorieën past.

Een aandachtspunt is dat er nog weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de werking en voordelen van visuele lesmethodes. KiVa en LEREN LEREN zijn uiteindelijk zulke succesvolle en effectieve methodes geworden doordat ze gebruik maken van wetenschappelijk onderzoek. 'In the Picture' kan hier een voorbeeld aan nemen. Momenteel onderzoekt een andere stagiair bij AimAtArt of middelbare scholen behoefte hebben aan een project zoals 'In the Picture'. Valt er op dit moment een lijn te ontdekken in de problematiek onder jongeren en kan 'In the Picture' hierop inspelen? Dit onderzoek is nog in volle gang en hopelijk ondersteunen de resultaten onze hypothese dat leraren wel degelijk behoefte hebben om problemen of persoonlijke thema's op school op een speelse en tegelijkertijd effectieve manier aan te pakken.

Conclusie

Uit dit onderzoek is gebleken dat er weinig hulpprogramma's bestaan die beelden als hulpmiddel gebruiken om persoonlijke thema's bespreekbaar te maken. Er zijn wel voldoende handvatten om een probleem als pesten aan te pakken, maar verder wordt er weinig aandacht besteed aan andere persoonlijke onderwerpen. Uiteraard is er de mentorles waar leerlingen de kans krijgen om over hun studieverloop te praten. Ook kunnen ze bij hun mentor terecht met persoonlijke problemen, maar er zijn geen klassieke methodes die in het teken staan van persoonlijke ontwikkeling. Dit toont aan dat de 'In the Picture' methode vrij uniek is. Er zijn bovendien geen andere programma's te vinden die te werk gaan met (zelfgemaakte) beelden. Er wordt wel in toenemende mate gebruik gemaakt van visuele middelen zoals tablets, maar dit is meer ter ondersteuning van de lesstof of om samenwerking te bevorderen. Er is dus nog geen op zichzelf staande methode zoals 'In the Picture'.

19 <<http://mootivatatie.nl/index.php/leren-leren-methode>>, geraadpleegd op 25-4-2014.

Wetenschappelijk onderzoek moet nog aantonen of visuele lesmethodes daadwerkelijk effect hebben op de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen. Wel is het duidelijk dat beelden universele gevoelens of betekenissen kunnen overbrengen. Fotografie is dus het perfecte medium om een identiteit of persoonlijk thema naar beeld te vertalen.

Uit de tweede deelvraag van dit onderzoek bleek dat docenten in de praktijk nog wat ondersteuning kunnen gebruiken en dat veel hulpprogramma's niet aan de gestelde eisen voldoen. Er lijkt dus wel behoefte te zijn aan een vernieuwende methode als 'In the Picture'. Bovendien komt 'In the Picture' op veel punten, waaronder samenwerking, interactie en het stimuleren van verbeelding, overeen met de gerenommeerde methodes KiVa en LEREN LEREN. Hopelijk groeit ons educatieproject eveneens uit tot een veelgebruikte lesmethode.

Bibliografie

- Felix, Charles en Ewoud Roede 'Het einde van pesten op school in zicht? De effectiviteit van antipestaanpakken op basisscholen.' Projectnummer 08.2.2.1. (Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam, 2009)
- Mayer, Richard, E., *Multimedia Learning* (Cambridge: University Press, 2009)
- Nussbaum, Martha, *Niet voor de winst: Het belang van alfa-onderwijs voor de democratie* (Amsterdam: Ambo/Anthos Uitgevers, 2011)
- Rooijen-Mutsaers van, Karin, 'Wat werkt tegen pesten?' (Nederlands Jeugdinstituut, 2012)
- Sweller, John, 'Implications of cognitive load theory for multimedia learning', in: Richard E. Mayer (red.), *The Cambridge Handbook of Multimedia Learning* (New York: Cambridge University Press, 2005)

Artikelen

- 'Beelddenken: gave of last? Als jouw kind in plaatjes denkt', 28. <http://www.visueellernen.nl/Visueel_leren/Informatie_beelddenken_files/snotneus1%262.pdf>, geraadpleegd op 13-3-2014.
- 'Dekker verplicht scholen tot aanpak pesten' in: Volkskrant (25/03/13). <<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/5288/Onderwijs/article/detail/3415024/2013/03/25/Dekker-verplicht-scholen-tot-aanpak-pestent.html>>, geraadpleegd op 20-4-2014.
- 'Geef Uw Reactie op de Anti-Pestwet', <<http://www.vo-raad.nl/dossiers/pesten/geef-uw-reactie-op-de-anti-pestwet>>, geraadpleegd op 30-4-2014.
- 'LEREN LEREN Methode: Studievaardigheidstraining rondom het visuele leren voor jeugd in het bo, vo, mbo en hbo', <<http://www.kinderwijzmagazine.nl/leren-leren-methode/>>, geraadpleegd op 24-4-2014.
- Segers, Eliane, 'Meer Leren van Beeld en Geluid' in: 4W Uitgave 2-2013. <<http://4w.kennisnet.nl/artikelen/2013/05/29/meer-leren-van-beeld-en-geluid/>>, geraadpleegd op 10-4-2014.

Websites

- <<http://www.beeldenbrein.nl/beelddenken/wat-is-beelddenken>>, geraadpleegd op 2-3-2014.

- <<http://www.eo.nl/tv/knevelenvandenbrink/artikel-detail/leraren-reageren-vaak-niet-op-pesten/>>, geraadpleegd op 12-2-2014.
- Ken Robinson: How schools kill creativity (TED2006) 19:24, Filmed Feb 2006.
<http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity>, geraadpleegd op 10-3-2014.
- <<http://www.kennisnet.nl/themas/laptops-tablets/zin-en-onzin-over-tablets-op-school/>>, geraadpleegd op 10-4-2014.
- <<http://www.kinderwijzmagazine.nl/leren-leren-methode/>>, geraadpleegd op 24-4-2014.
- <<https://www.kivaschool.nl/>>, geraadpleegd op 30-4-2014.
- <<http://mootivatie.nl/index.php/leren-leren-methode>>, geraadpleegd op 25-4-2014.
- <http://redactie.nji.nl/nji/dossierDownloads/Watwerkt_Pesten.pdf>, geraadpleegd op 30-4-2014.
- <<http://www.voorbeeldigleren.nl/leren-leren-methode/>>, geraadpleegd op 24-4-2014.